

Jedino onaj čija je familija govorila kroz zadnja tri pokolenja samo njemački, može da se nazove Nijemcem, a oni, koji toga uslova ne ispunjavaju, nisu Nijemci. — Dr. Schuschnigg, austrijski ministar pravde.

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

FAŠIZAM JE SVE KRVA VIJI

Medju našim vijestima iz Julijske Krajine donosimo kraiku bilješku o tragediji Valenta Eržena, kojega su milicioneri ubili iz pušaka u dvorištu njegove kuće. Neznamo ništa potrajanje o toj tragičnoj smrti, a ne mamo niti posebnih informacija o poginulom Erženu. Ali i sam ono, što je u toj kratkoj bilješki rečeno mora da izazove revolt kod svakoga onoga, ko ima u sebi i namjene osjećaja za čovjeka. Ne treba stvar uokviriti u nikakvu nacionalnu ili političku ideju, da bi smrt toga čovjeka bila tragičnija i veća. Sta više, baš ovako, bez tog okvirata je smrt groznijsa i teža i krv Erženova još krvavije obilježava fašizam.

Eržen je ubijen u dvorištu svoje kuće. Bilješka, koja je sastavljena po talijanskim novinama, to jasno kaže. On je ubijen, jer je, navodno, htio da bježi preko granice. Njegova kuća je bila opkoljena od milicionara i on skočio preko dvorišnog plota, ali ga pogodjaju puške milicionera, koji čekaju u — zasjedi. On pada mrtav. A njegova žena, koja je čitavu tu tragediju svoga muža gledala, biva još i hapsena!

Jednostavnije i groznijsi nije mogla fašistička štampa da opiše ovu zakonom opravdanu eksekuciju nad nemocnim slovenskim čovjekom, kojeg može milicija da ubija i zasjede. Dovoljno je bilo da se u izvještaju o toj groznoj smrti na koncu kaže, da je protiv Eržena postojala tjericalica Specijalnog Tribunalja, pa da se o pravda ovaj krvavi zločin. Nije isključeno, da će milicioneri, koji su u čovjeka ispalili olovu, dok je prelazio preko plota svog dvorišta goloruk, biti čak i odlikovani i postati heroji, o kojima će štampa pisati kao o uzornim milicionerima. Ta oni su ubili čovjeka, koji je htio da pobegne u tuju državu! Oni su spriječili zločin protiv države! A tim će ih Mussolini s većim pravom i većim zadovoljstvom odlikovati, kad se uzme u obzir, da su oni ubili — Slavena. Pa zar nije baš Mussolini medju najzakletijim proganjiteljima Slavena? Po njegovom se nalogu provodi čitav onaj krvavi sistem u našoj zemlji, on je dao ubiti Gortana, Miloša, Bidovca, Marušića i Valenčića. A njegov je brat Arnaldo (koji je govorio u Benitovali) tim povodom naglasio, da su Slaveni stjenice, koje treba zgnječiti. —

Ovo »zgnječiti« fašistički sistem ne tumači u političkom smislu, nego u ostalom etnizovanom svijetu. Čovjek je tamo toliko vrijedan, koliko služi fašističkom sistemu. Taj, ko tome sistemu ne služi, u svakom je pogledu bezvrijedna stvar, prema kojoj može milosti. To se drugim zavijenim rječima, filozofskom terminologijom tumači u Mussolinijevoj definiciji fašističke doktrine, dječjino oficijelnom fašističkom filozofu Gentili, a to se dnevno ističe i u čitavoj fašističkoj štampi.

Svi napredni pojmovi o slobodi čovjeka, o njegovoj funkciji u društvu, u državi i čovjekanstvu izvrnuti su na glavu i fašizam je vrijednost čovjeka u Italiji srozao na onu razinu, na kojoj je ta vrijednost bila u dalekim stoljećima nasilja i strahovlja, o kojima se sa zgrađanjem čita u historijama. Na ovaj se način tumači vrijednost čovjeka u školama, tako se prikazuje uloga čovjeka u vojniciima i milicionerima. Svi su vjerni tplačeni službenici Mussolinijevi zadovoljni tim nazadnjim, shvaćanjem.

I kad se danas ispituje zašto može milicioner da bude svirep, divlji, brutalan i krivočaran prama svom bližnjem, prama čovjeku, koji nije fašista, treba se samo sjetiti tog novog fašističkog naučavanja o vrijednosti čovjeka u fašističkoj državi.

S Italijom se događaju čudne stvari. Kao što je u divljaku krajevima kanibalstvo, ljudostverno opravdano nekim religioznim motivima, tako se danas u Italiji istrebljivanje, ubijanje, mučenje čovjeka opravdava novim doktrinama, koje se obavijaju mističnim velom religije, ma da su stvarno zasnovane s jednim jedinim ciljem: da bi krvavi sistem nastavlja što dulje trajao.

Ovi psihološki momenti, koji tumače fašističko divljstvo prama svima onima, koji nisu fašisti s jednog optek stajališta, u slučaju Julijske Krajine upotpunjavaju se još nekim naročitim psihološkim momentima: Fašistički se bravi stalno odgajaju u mržnji

MILICIONERI UBILJUJU MIRNOG SLOVENSKOG ČOVJEKA

Da li je postojala tjericalica specijalnoga tribunala

Trst, juna 1933. Fašistički listovi donose vijest iz Gorice, da je prošte noći jedna patrola fašističke pogranične milicije ubila Valenta Eržena pok. Jakova, na koga je pala sumnja, da je htio da prebjegne u Jugoslaviju. Eržen je ubijen kod svoje kuće u selu Šukovu kod Cerkna. Fašistički milicioneri opkolili su njegovu kuću koja se nalazi na osamljenom mjestu na kraju jedne šume. Eržen je nešto poslije pola noći htio da izadje iz kuće, ali je na vratinu susreo dva milicionera. Dok su mi-

licioneri obijali vrata i ušli u kuću, Eržen je na stražnja vrata pobegao u dvorište, ali tu su ga čekali milicioneri u zasjedi. Eržen je htio da preskoči to dvorište. Milicioneri su za njim pucali i tako ga ubili. Odmah je izvršen očivid. Sudska komisija i zapovjednik 62. legije fašističkih milicionera došli su na lice mjesta i poveli izvlje. Žena Erženova je uapšena. Fašistički listovi tvrde, da je tribunal za zaštitu države za Erženom bio raspisao tjericalicu.

VELIKE ARETACIJE V RENČAH

Renče, 19. junij 1933. (A g i s). Pretekli teden so arretirali v Renčah mnogo fantov in mož. Čez noč se je sredi vasi pojavila velika slovenska zastava. Kdo jo je izobesil?

nike ne ve, a aretacije se še vedno nadaljujejo. Sumijo, da so izvršili to delo fašisti sami, da se lahko znesajo nad našimi ljudmi. O poteku zadeve, bomo še poročali.

JUGOSLOVANSKI DRŽAVLJAN S SILO ODVEDEN V ITALIJANSKO VOJSKO

Slučaj Danila Pregarca

Ljubljanskem »Jutru« poročajo:

Pred dnevi se je na italijanski obmejni postaji v Postojni pripet incident, kakršni so tudi v današnji, politično precej razvani dobi vendarle redkost na meji evropskih držav. G. Danilo Pregar, bivši prometni uradnik pri naših državnih železnicah, je že več ko pred desetimi leti emigriral iz Trsta u Jugoslaviju, si pridobil naše državljanstvo in bil dalje časa aktiven jugoslovenski državni uradnik. Njegova soprga se je z otrokom pred nekim časom vrnila v Italiju in je živila v Trstu, kjer ima g. Pregar, ki je iz znane slovenske tržaške rodbine, tudi več drugih svojih sorodnikov. Medtem je g. Pregar

že večkrat povsem legalno in brez vsake neprilike pripravil iz Jugoslavije v Italijo, da obiše svoice. Tudi pred dnevi se je pripeljal v Postojno z legalno propusnicu. Na njegovo veliko začudjenje pa so mu karabinieri v Postojni nenadoma napovedali aretacijo, ga odvedli s seboj v Trst, kjer je ostal zaprt v znani Vla Coroneo, nato pa so ga odpeljali na vojaški tabor, ga potrdili v italijansko armedno in ga takoj poslali k 50. infanterijskemu polku v Cremono blizu Milana.

Ta svojevrstni incident je v vseh nacionalnih krogih Julijske Krajine in med vso našo emigracijo vzbudil razumljivo ogorčenje.

FAŠISTIČKA ŠTAMPA I JADRANSKI DAN U ZAGREBU

Bijes na "Novosti" zbog predloga, da Jadranska Straža uzme u svoj program i brigu za Julijsku Krajinu

Trst, juna 1933. — Pretprošte nedelje održan je u Zagrebu »Jadranski dan«, manifestacija Jadranske straže. Ta manifestacija nije ostala nezapažena u fašističkoj štampi. Sve talijanske novine bez razlike donose opširan telegram, koji je o toj svečanosti razaslala službena Agencija Stefani. U tom se telegramu kaže, da je ta manifestacija bila uperenja protiv Italije, a to se moglo ustanoviti i po tome, što su na manifestacijama padali poklici »Smrt Italiji!« Dolje Mussolini!». »Hoćemo reviziju i granicu na Soči« itd. Zatim se u tom telegramu Agencija Stefani citira pisanje zagrebačkog dnevnika »Novosti«, koje su u povodu Jadranskog dana donijele uvodnik, u kojem je rečeno medju ostalim i to, da bi bilo dobro, kad bi Jadranska Straža uzela u svoj program i Julijsku Krajinu, jer je jedino u slobodnoj Julijskoj Krajini sigurnost za slobodu Dalmacije. Kaže se, da »Novosti« piše kako se u Jugoslaviji premalo galami o Jadrantu, dok se u Italiji mnogo više.

Sve su to, pojedini listovi popratili svojim komentari u kurzivu, pa tako donose poseban komentar »Il Piccolo«, »Il Giornale d'Italia«, »Il Popolo di Trieste« itd. Svi se ti listovi uzbudjuju zbog zagrebačkog jadranskog dana i upozoravaju Evropu na »opasnost, koja prijeti miru«, ako se u Jugoslaviji nastavi s ovakvim metodama. Naročito se u tim komentariima ističe pisanje »Novosti« i naglašava imperialističke namjere Jugoslavije, koja želi da joj Italija vrati Julijsku Krajinu, tu zemlju koja je »italianissima...« Po načinu i tonu kojim su napisani ti članci u talijanskoj štampi, može da se zaključi, da u Italiji lako gube nerve i da ih jako peče svaki glas iz Jugoslavije, koji govori o Julijskoj Krajini.

Ovakvo pisanje talijanske štampe međutim dobro dolazi našoj propagandi u Julijskoj Krajini, jer po neko od naših ipak to čita u talijanskim novinama, pa se u našim selima zna, da se u Jugoslaviji misli na nas.

STUDIJA O ŠKOLAMA U JULIJSKOJ KRAJINI

Što piše Mario Todechini u „Porta Orientale“

Trst, juna 1933. — U poznatoj imperialističkoj reviji, koja izlazi u Trstu i koja se bavi nacionalnim i vojničkim problemom Julijske Krajine, Jadrana i Dalmacije, izšao je (posljednji broj) opširan članak, koji je napisao Mario Todeschini pod naslovom »Osnovna škola u Julijskoj Krajini u prvom deceniju od oslobođenja«. (La scuola primaria della Venezia Giulia nel primo decennio della redenzione). To je zapravo prvi dio te rasprave. Taj članak ima svoje značenje, jer su u njemu mnogi statistički podaci, mnogi dokumenti i mnogi momenti, koje je mogao Todeschini da opazi i istakne kao fašista i čovjek, koji je u vezi sa školom i reformama, koje je

doživjela škola u Julijskoj Krajini pod Italijom.

»Piccolo« kaže, da je taj članak »duhovni testament« osnovne škole u Julijskoj Krajini. Todeschini u tom članku kritikuje loše strane škole (loše u političkom smislu, razumije se), i nepovoljne za talijanstvo Julijske Krajine i preporuča, kako da se škola »usavrši« tako, da bude doista prestatvljala instrumenat najčišćeg talijanstva i fašizma u Julijskoj Krajini.

Ta će knjiga dobro doći i našim stručnjacima, koji se bave problemom Julijske Krajine, jer će u njoj naći podatke o vrijednosti, koji dokazuju, kako je Italija bila bezohiran u svojim metodama protiv našega naroda u Julijskoj Krajini.

kad se pomiclja na slučaj Valenta Eržena, kad se pomiclja i na toliko druge slučajeve divljackog nasilja, koje su organi fašizma bilo kada počinili u našim krajevima.

Mnogo zla učinjeno je našem narodu,

od fašizma, jednom ipak toliko dirljuti svijet, da je digne na obranu čovjeka, koji je danas u Italiji ponizan do najnižeg stepena?

Hoće li ta ludska krv dirljuti savjet svijeta i upozoriti taj svijet, da je svaka saradnja s fašizmom ujedno i ortaštvo u krvnom zločinu, koji taj sistem počinjava nad čovjekom?

dicu ovalnog shvaćanja o vrijednosti našeg čovjeka.

Hoće li sva ta krv, koja pada prolivena

od fašizma, jednom ipak toliko dirljuti svijet,

da je digne na obranu čovjeka, koji je

dan u Italiji ponizan do najnižeg stepena?

Hoće li ta ludska krv dirljuti savjet svijeta i upozoriti taj svijet, da je svaka saradnja s fašizmom ujedno i ortaštvo u krvnom zločinu, koji taj sistem počinjava nad čovjekom?

dicu ovalnog shvaćanja o vrijednosti našeg čovjeka.

Hoće li sva ta krv, koja pada prolivena

od fašizma, jednom ipak toliko dirljuti svijet,

da je digne na obranu čovjeka, koji je

dan u Italiji ponizan do najnižeg stepena?

Hoće li ta ludska krv dirljuti savjet svijeta i upozoriti taj svijet, da je svaka saradnja s fašizmom ujedno i ortaštvo u krvnom zločinu, koji taj sistem počinjava nad čovjekom?

dicu ovalnog shvaćanja o vrijednosti našeg čovjeka.

Hoće li sva ta krv, koja pada prolivena

od fašizma, jednom ipak toliko dirljuti svijet,

da je digne na obranu čovjeka, koji je

dan u Italiji ponizan do najnižeg stepena?

Hoće li ta ludska krv dirljuti savjet svijeta i upozoriti taj svijet, da je svaka saradnja s fašizmom ujedno i ortaštvo u krvnom zločinu, koji taj sistem počinjava nad čovjekom?

dicu ovalnog shvaćanja o vrijednosti našeg čovjeka.

Hoće li sva ta krv, koja pada prolivena

od fašizma, jednom ipak toliko dirljuti svijet,

da je digne na obranu čovjeka, koji je

dan u Italiji ponizan do najnižeg stepena?

Hoće li ta ludska krv dirljuti savjet svijeta i upozoriti taj svijet, da je svaka saradnja s fašizmom ujedno i ortaštvo u krvnom zločinu, koji taj sistem počinjava nad čovjekom?

dicu ovalnog shvaćanja o vrijednosti našeg čovjeka.

Hoće li sva ta krv, koja pada prolivena

od fašizma, jednom ipak toliko dirljuti svijet,

da je digne na obranu čovjeka, koji je

dan u Italiji ponizan do najnižeg stepena?

Hoće li ta ludska krv dirljuti savjet svijeta i upozoriti taj svijet, da je svaka saradnja s fašizmom ujedno i ortaštvo u krvnom zločinu, koji taj sistem počinjava nad čovjekom?

dicu ovalnog shvaćanja o vrijednosti našeg čovjeka.

Hoće li sva ta krv, koja pada prolivena

od fašizma, jednom ipak toliko dirljuti svijet,

Italija spremna rat?

KAKO JE UTVRDJEN ZADAR?

ITALIJA UTVRDJUJE GRANICU KOD RIJEKE

Sušak, juna 1933. Kako se saznaje iz Rijeke, Talijani nastavljaju sa izvodjenjem svoga opsežnega plana utvrđivanja granice prema Jugoslaviji na čitavoj graničnoj liniji od Triglava do Rijeke, odnosno Rječine. Ovi radovi vrše se najbržim tempom na cijeloj granici danju i noću. Oni nisu ni u najnovije vrijeme poslije svih miroljubivih uvjeravanja ni za čas prestali. Izvode se i na sektoru Rijeke, gdje su iskopani rovovi posebna skladišta za municiju, kaverne i artiljerijske pozicije. Već mjesecima odjekuju eksplozije mina na brdu sv. Katarine, gdje se užurbanovo vršlo

opsežni vojnički radovi. Talijani na utvrđene pozicije odvlače topove. U noći između srijede i četvrtka oko 1 sat iza ponocu pogašena su sva svjetla na brdu sv. Katarine osobito u ulici Vasarsri, kroz koju se u to doba nije niti puštao. Kada su sve te mјere provedene prevezena su tim putem tri topa najtežeg kalibra i smještena na priredjene pozicije na brdu sv. Katarine. Drugi isto tako važni nadzemni i podzemni utvrđni radovi vrše se na čitavom sektoru Rijeke, a tako isto na čitavoj graničnoj liniji.

KRAŠKE JAME U VOJNIČKE SVRHE

Trst, juna 1933. — 10. o. m. održan je u Trstu prvi kongres svih talijanskih speleologa, to jest istraživača podzemnih jama. Tom je kongres prisustvovao i član savojske kraljevske kuće Duca d'Aosta. Od strane ministarstva rata bio je prisutan podsekretar u tom ministarstvu Manaresi, koji je održao i prigodan govor. Poznato je, da danas kraški podzemni svijet predstavlja za Italiju veliku stratešku vrijednost, pa je i zato došao na kongres podsekretar u ministarstvu rata. To ministarstvo nadzire i finansira istraživanje podzemnih jama na našem Krasu i do sada su postignuti veliki rezultati. Kako je iz izvještaja podnesenih na kongresu vidljivo g. 1914. bilo je otkrivenih u Julijskoj Krajini samo 700 podzemnih jama, a sad ih ima već 3000 i sve su ispitane i katalogizirane. U izvještaju se kaže, da je fašizam u tom pogledu pokazao svoj veliki smisao za napredak. (Za sve drugo nema novaca, ali kad se radi o ratnim pripremama, oda se nadje i novaca i — »smisla za napredak...»).

KO SE ŠEPIRI PO NAŠOJ UČKI.

Rijeka, juna 1933. — Dne 15. o. m. priredjena je na našoj Učki velika ceremonija: predane su i krštene zastave raznih organizacija mladih fašista, avanguardističkih odreda itd. Toj je ceremoniji prisustvovalo na hiljadu mladih fašista, pokrajinski fašistički prvaci i puljski te riječki prefekt. Priredjena je i misa... Održali su borbene govore mnogi, a govorio je naročito izazovno i sekretar istarske faš. federacije Relić.

VELIKE VOJNE VJEŽBE ISTARSKE MILICIONERSKE LEGIJE.

Pula, juna 1933. — Sve snage milicionerske legije »Istria« pozvane su pod oružje za dane od 18. do 25. o. m. Ta je naredba izdana u svrhu velikih manevara, koliko se već vrše, da bi se istarska milicija usposobila za slučaj rata. Istarska legija spremna se za naročitu službu: ona mora da suzbije svaki eventualni iznenadni napadaj s Istoka, pa su vježbe u tom pravcu i orientirane.

UTRDBE SREDI VASI

St. Peter na Krasu, maja 1933. (Agis). Če greš iz postaje v našo vas, se na desni strani za Habjanovo hišo dviga

hrib, znan pod nazivom »Habjanov hrib». Ves ta hrib, ki se takoreči nahaja na sredi vasi, so ogradiili z leseno ograjo, visoko nad tri metre. Notranjo stran ograje so obložili z vejevjem tako, da se nič ne vidi, kaj se godi v ograjenem prostoru. Poleg tega pa je ograja pestro pleskana v raznih barvah in jo vsak toliko časa znova prebarvajo. Kaj delajo za to ogralo, ne ve nihče. Kaj doberga in pametnega gotovo ne pripravljajo, ker drugače ne bi tako skrivali!

MLADO IN STARO SE VEŽBA VOJASKO

Na Punti Grossi na istrski obali so se zaključile praktične vaje zračne obrambne milice, ki so trajale od aprila. Milicniki so streljali z obrambnimi topovi na fingirana letala. Že septembra in oktobra so se vršile podobne vaje u tem kraju. Pozimi, to je od novembra do marca, so priredili častniki teoretne tečaje za zračno obrabno milico. Zadnjim vajam na Punti Grossi je prisustvovao general Brandi, ki je obenem povelenik armadnega zbora. Ob zaključku vaj je čestital povelnik zračne obrambne legije konzulu Zamagni, češ da so milicniki pokazali vso svojo spremnost.

Peta legija zračne obrambne milicije obstoji že sedmo leto v Trstu. Iz njene pravilnika lahko razbereš, da je ta milica namenjena predvsem tistim mladencem, ki ne morejo še služiti v redni milici in pa tistim možem, ki so že preveč odrasli, da bi se mogli vpisati v redni milico. Nadalje zbirala zračna obrambna milica tudi prostovoljce, ki radi invalidnosti ne morejo služiti v redni armadi ali milici. Njen glavni namen je ta, da omogoči obrambo proti zračnim napadom, ne da bi bilo treba odtegniti redni vojski na bojišču sile, ki jih tam potrebuje. Streljanje z obrambnimi topovi ne stavi na topničarja prevelikih zahtev in pretežkega telesnega napora. Zelo važno je teoretično znanje. Zato tudi tem rajši vpišejo v to milico izobražene ljudi, prevsem tehnički. Prostovoljec opravlja še nadalje svoj poklic, kajti vaje se vršijo samo ob nedeljah in to u jutarnjih urah. Milicniki so tako izvezbani, da se lahko prištevajo k redni armadi; seveda Italijani v Ženevi tega ne povedo... (Slovenec)

O ONIH, KI IZZIVAJO NOVO VOJNO

Italijanske žrtve v svetovni vojni

Ljubljana, junia 1933. (Agis). Zanimivo bi bilo pogledati malo številko, ki jih je trpelo Italijanstvo v prejšnji vojni. Važno se nam zdi v prvi vrsti zato, da vidimo kakšne nedogledne posledice bi imela še bodoča vojna, v prvi vrsti za njih, ki oborožujejo celo mladino.

V vojno je bilo poklicanih 5,903,000 možnih, poleg prostovoljcev in ostalih, ki so prišli pomagati in jih tu ne moremo štetiti.

Število onih, ki so umrli v vojni in na njenih posledicah se računa na 680,000 oz. 750,000. Od teh je 6,000 pripadalo mornarici in jih je večji del počelo morje. Največ jih je padlo in umrlo 1. 1917. in sicer 29,21%, to je četrtinu vpklicanih. Srednja starost umrlih je bila 25 let in 6 mesecev. Od teh je bilo okoli 56% poljedelcev in kmetov, a 31% poročenih.

Ranjenih je bilo v bojih okoli 1,050,000, a invalidov, ne pod 10% delovne zmožnosti, je ostalo 463,000. Popolnih invalidov pa je ostalo 14114 ljudi in sicer od teh samo je 9,040.

Bolelo je v tej vojni (zaradi vojne) do 2,500,000 ljudi.

Težko bi bilo na dolgo in široko govoriti o drugih posledicah vojne, kot na pr. o padu rojstev in drugo.

Svetovna vojna je stala Italijo skupno okoli 64 miliard in 120 milijonov. Največ je bilo orožje in priprave za topništvo in strojne puške (31,8%). Tako je stal dnevno vsak vojak 1.1915-16 v zlatih lirah 7,72, celo leto pa 2,819. Leta 1917-18 pa dnevno 10,10, a celo leto 3687. Zanimive so še končno številke, ki kažejo koliko je stal vsak kilometr fronte v letu 1917. Tako je stal vsak kilometr fronte na zgornji Piavi — zgornji Soči (skupaj je tu 120 km) 4,479,000, na gornji in srednji Soči (skupaj 90 km) 55,673,000, a na Krasumorje (25 km) 82,028,000 lir.

Če bi hoteli dodati k tem številкам še komentar, bi zašli predaleč. Iz vsega bi pa

sledilo le eno: italij. narod od nove vojne gotovo ne bi imel koristi. Vse bogastvo in moči, ki so bile zgubljene v prejšnji vojni bi se gotovo dale izkoristiti v veliko večji meri v korist kot v škodo. Te številke glasno svarevajo pred vsako tako pustolovščino, pri kateri trpi le ljudstvo.

VSE ZA DOSEG NOBOLOVE NAGRADE NOVA VOJAŠKA DELA NA DULAH

Postojna, junija 1933. (Agis). V kratkem bodo pričeli zidati novo vojašnico za topništvo na Dulah pri Košani. Kot izpolnilo k tej vojašnici se zida že veliko mliničko skladišče, o čemer je naš list že poročal. Ostala poslopja namenjena smodnišnicam in bog zna čemu vsemu, so že skoraj končana. Kot zgleda, niso že izvedli vsega načrta za vojaško kolonijo na Dulah, ker vedno odkrijejo kako novo vojaško potrebo.

TAJNA NAŠIH GOZDOV

Postojna, junija 1933. (Agis). Sicer stvar ni tako nova, je pa zato toliko bolj zanimiva, vsled česar jo tudi objavljamo. Naš list je že mnogo poročal o utrjevanju Trnovega, Il. Bistrice in okolice, bolj malo pa o Postojni in Št. Petru na Krasu, ki je od vseh strani obdan od utrdb in vojaških prav. Ko je posenetnik po domače Mrkuljic iz Gradača (vas, ki je 1/2 ure oddaljena od Št. Petra na Krasu) poslal svoje domače grabiti listje, je moral prositi za tozadevno dovoljenje pri postaji milicije. Pismeno dovoljenje so prinesli mliničnici Mrkuljicu na dom. Pa to ni zadostovalo, odšli so tudi z grabljicami, da jih spremiljajo na lice mesta. Ko se prišli do gotovega kraja so vsem zavezali oči, jih tako peljali dalje, dokler niso prišli do označene parcele. Tu so jim odvezali oči in ostali poleg grabljic, dokler so se vrnile. Nazaj grede se je ponovil isti proces. Dogodek ni razburil samo Mrkuljice, ampak vso vas in tudi okolike. Saj kot zgled, mislimo na ta način popolnoma onemogočiti ljudem vsako gibanje in jih izriniti iz njihovih domaćih, ki so obdane skoro že od vseh strani od utrdb.

NIČ NI TAKO SKRITO...

Vipavski dolini, kakor mnogim našim krajem, ni bilo priznano od strani obvestnih Lahov.

Vsem bodo ostala v spominu strabovanja in grožnje ob prilikli pogreba medicinca Dragotina Baica, ki je padel žrtev fašističnega nasilja. Nikoli ne bo mogoče pozabiti strahotnih dni, ki jih je preživila Vipavska dolina ob prilikli umora zloglasnega učitelja Sottasantija. Takrat si nihče niti pri belem dnevu ni upal na cesto, da niti okeni niso upali odpreti, vse je bilo kot izumrlo, kot da ni ljudi v vaseh. Oboroženi mliničniki pa so tekali po trgu in okolici kot obsedene zveri.

Vipavska kronika je črna kronika, polna kazenskih pohodov. Kako tudi ne! Nešteto-krat so se pojavile sedaj v enem sedaj v drugem kraju, posebno na Slapu, rdeča zastava, na Lozicah pa celo razigrane italijanske trobojnice. Posledica tega je bilo pretepanje in mučenje našega ljudstva po italijanskih zapori. Pravih krvcev, pa nikjer: vedno le nedolžne žrtve.

Nič ni tako skrito, da ne postane očito...

V Vipavi je živel dični komisar g. Tazi. Lansko leto je g. komisar izročil neki dek-

lini iz Vipave p. d. Potorovi, raztrgano italijansko trobojnicu, ki naj bi jo podtaknila pod okno nekega zavedenega dekleta v Slapu. Vendar se je v Potorovi nekaj zganilo, da se je na pol poti proti Slapi vrnila v Vipavo in vso zadevo naznala na karabinerski postaji ter tam v dokaz izročila raztrgano it. trobojnicu. Deklini so strogo zabili, da mora o stvari molčati, razume pa se, da so jo tudi pretepli, da je imela od samih udarcev zatezen ves obraz.

G. komisar se je hotel maščevati nad našimi poštenimi dekleti, hotel je nazbrž tudi napredovati v svoji službi pa čeprav na podlagi takо podlih dejani, kakor je podtkanje rdečih zastav in rastrganih it. trobojnici po naših mirnih vasih.

Ljudski glas o tej zadevi dolgo ni hotel molčati in končno ni preostalo drugega kot fanatičnega fašističnega predstavnika premestiti iz Vipave v njegove domače kraje.

Ta dogodek v marsičem sliči onemu o začasnih soli v Češoči. Oba dogodka pa sta zelo značilna in jasno prikazujeta dušo it. funkcijonarjev in kulturonoscev v vsej njihovi pokvarjenosti. (rob)

STO DVADESET I SEDAM NOVIH TALIJANSKIH PREZIMENA

Trst, juna 1933. — Trščanski prefekt Tiengo još je ekspedativni nego negov predstavnik u rješavanju »molbie« za pretvartanje naših slavenskih prezimena u talijanski oblik. Ovih dana objavljeno je, da je rješio 127 novih »molbie«, a objavljen je dugačak spisak tih novih pretvorenih ili falsificiranih prezimena. Medju ostalim prezimenima pretvoren je jedan Sardoč u Sardo... Žerjal je postao Seriani.. (Riječ, koja je stvorena od jedne slavenske in jedne talijanske riječi, koje su, po smislu, jedna veoma blizu drugoj...) Zupančić je postao Zuppani. A ima i drugih ljepih primjerja, ali predaleč bi nas odvelo nabranje. Interesantno je, da je prefekt odbio tri »molbe« za promjenu prezimena, jer se konstatovalo, da su imena Cain, Cuzzoti i Mian talijanskog porijekla. Interesitalo bi nas znati, po kojem je kriterij ustavljen, da su ta prezimena talijanska, a po kojemu da, naprimjer, Zupančić nije slovenskog porijekla? To bi bilo doista interesantno!

CJAJA JE JULIJSKA KRAJINA?

Trst, juna 1933. — U Rimu su održana nekaj natjecanja balila i avangvarista. Vrhovni šef te organizacije, Ricci, polhalje je i odlikoval nekoje trščanske balile i avangvardiste. Naredio je, da se odlikuju avangvardisti i balile: Stefanelli, Ce-

covini (Čehovin), Superina (Superina), Taran (Tašan), Kussel (Kušelj) i Valentiniš.

Kako vidimo pretežno naša imena, a mogli bismo reći, da je i ono Stefanelli postalo, u novije vrijeme, od Stepančića, a Valentiniš od Valentinčića.

Ma da su avangvardisti fašistički odgovorni, ma da je več mnogo prezimena pretvoreno na talijanski oblik, još se uvijek i po prezimima može da konstatiše, da je Julijska Krajina doista slavenska zemlja SUVIĆ, A NE MAGRINI NA LONDONSKOJ KONFERENCIJI.

Trst, juna 1933. — U talijanskoj delegaciji na londonskoj konferenciji nalazi se podsekretar u ministarstvu vanjskih poslova Suvich dom in Trst. U izvještaju čitave svjetske štampe, a pogotovo talijanske, negovo se ime ovih dana često spominje.

Interesantno je, zašto taj fašistički funkcijoneri ne promijeni svoje ime u Suvic ili Magrini, kad se to traži od svih naših ljudi u Julijskoj Krajini i kad oni manji fašisti demonstrativno čine?

Bit će da taj renegat, koji je sve drugo zatajio, ipak zna, da je ime sveta stvar, koju se iz političkih razloga ne smije mijenjati.

Kako bi bilo, da on to malo rastumači svom dragom šefu Mussoliniju, s kojim je tako intiman.

NA CESTAH SE NI VARNO SESTAJATI!

Št. Peter na Krasu, junija 1933. (Agis). Pred nedavnim časom je prišel v Radovoho vas na obisk domačin, ki biva že več let v Jugoslaviji. Srečaval je na cestah znance in prijatelje, ki so ga, kot je povsod navada, pozdravljali in radovedno spraševali o tem in onem. Ko so se tako razgovarjali pred neko hišo, so prišli po cesti trije možje, ki bi jih človek na videz preselil kot brezposlene delavce. Vstavili so se in se počasi pribli

VELIČANSTVENA KOMEMORACIJA VJEK. SPINČIĆA U BEOGRADU

koja se pretvorila u pravu nacionalnu svečanost

Senator dr. Dinko Trinajstić govor

U nedjelju 18. juna u 11 sati prije podne održana je svečana komemoracija pok. Vjekoslava Spinčića, koju je organizovalo naše udruženje Istra-Trst-Gorica u Beogradu, kome se pridružilo i udruženje Istra-Trst-Gorica—Zadar u Zemunu sa Savezom Sokola, Narodnom Odbranom, Kolom Srpskih Sestara, Jadranskim Stražom, našim Ženskim odborom za podupiranje izbjeglica iz Julijske Krajine.

Ovu proslavu uveličali su predstavnici vlade, Senat i Narodna skupština sa svojim predstavnicima.

Poznato Beogradsko Akad. pjevačko društvo Obilić optjevalo je »Svjeti Bože« od St. Hristića i »Jugoslovene« od M. Milojevića.

Naročito zbog ove svečanosti došao je u Beograd naš

Dr. Dinko Trinajstić

senator, počasni pretdsjednik ovog skupa.

Malo prije jedanaest sati velika dvorana Novog Univerziteta puna je. Radio mikrofoni postavljeni. Još stizu vidljiveni Beogradani, senatori i poslanici.

Medju prisutnima

primjeđuje se ministar poljoprivrede g. Dr. Tomašić, biv. ministar Velimir Mažuranić, Uroš Krulj i g. Tugomir Alauović, admiral u penz. g. Dragutin Prića, potpredsjednik senata g. Altiparmarković i senatori g. Krsta Smiljanić, Miloje Jovanović, dr. Šilović, dr. Emilo Gavrilović, dr. Mića Mićić, Pavle Vujić, Glušac, Vasa Bogoević, Ljubibratić, Milutin Dragović, dr. Dožić. Narodni poslaniči: gg. Sokić Franjo Markić, Milan Božić, Milutin Jelić, Kurtović, dr. Sava Radović, general Cvetković, naš poslanik u Zürichu g. Milojević, zamjenik starešine Saveza Sokola g. Djura Panjković i dr. Središte pažnje bio je dr. Dinko Trinajstić vjeran drug vel. pokojnika Spinčića.

Za pretdsjedničkim stolom iznad kojeg visi slika pok. Spinčića ukrašena palmostim lišćem i crnim velom na narodnoj zastavi uzimaju mesta: dr. Trinajstić, dr. Čok, pretdsjednik Saveza, Albin Radikon, pretdsjednik ITG Sokić, pretdstavnik Nar. skupštine, g. dr. Pešić za Kolo Srpskih sestara, gđa Stefanović za Ženski odbor, dr. Ivo Mogorović za Nar. odbranu, svećenik g. Lukić za Jadransku Stražu, Cerovac za ITGZ u Zemunu i Josip Mohorovičić, pretdstavnik JTG u Beogradu.

U svečanoj tišini otvara komemoraciju Albin Radikon, koji sa nekoliko topnih riječi govori o Spinčiću, o njegovom celičnom karakteru i njegovoj borbi za Istru. Poziva prisutne u znak pjeteteta na jedan minut čutanja.

Zatim dobije riječ dr. Ivan Marija Čok, koji je kazao:

Tužna Istra zaplakala je ovih dana, jer joj je andeo smrti odnio njezinog najboljeg sina. Prestalo je kucati srce, koje je takoreći od samoga početka pa do posljednjeg momenta kučalo samo za nju, za svoju majku, za svetu Istru.

Ali ta Istra, koju je on više volio nego ma koje parče zemlje na ovom svijetu, tada za kojega se on borio i žrtvovao cito svoj život, mora danas da krije svoje suze i ne smije da javno manifestuje svoju dušu, svoje veliko poštovanje, svoju duboku harnost svome borcu, svome vodjiji, svome ocu.

Zato smatramo mi emigranti iz Julijske Krajine kao vjerni sinovi one nesretnje zemlje, koju smo samo privremeno zamjenili za azil ovdje kod svoje braće, mi, kao vjerni predstavnici 600.000 naše braće, koja živi tamo preko granice, smatramo za svoju prvu dužnost i čast, da se ovdje usred ponosne prestolnice velike Kraljevine Jugoslavije, u bratskoj zajednici sa ostalim nacionalnim udruženjima, sastanemo, da se odžimo uspomeni Vjekoslava Spinčića, kojemu dugujemo neizmernu zahvalnost za njegov rad, za njegovu požrtvovnost, za njegovu vjernost njegovim i našim idealima do smrti. Naš današnji glas je glas cijelokupne Jugoslavije, ali je ujedno i glas naše Istre, naše Julijske Krajine. Time hoćemo da manifestiramo nacionalnu solidarnost svih Jugoslovena, hoćemo da manifestiramo, da je Beograd centar cjelokupnog jugoslovenstva, da Beograd svojom

lubitvom obuhvaća sve Jugoslovene i svakog Jugoslovena bez razlike, i da nema te graničice, koja bi mogla da sprečava, da naša bratska ljubav dopire i do one braće, koja se nalaze izvan granica ove države.

Druzi govorici prikazat će vam sliku pokojnika, ali dozvolite, da istaknem dve njegove osobine: Prava slovenska skromnost s jedne strane, i prava slovenska bezgranična širokogrudnost s druge strane.

»Sve za drugoga, ništa za sebe«, to je bila glavna karakteristika pok. Spinčića. Sretan je bio, kad je mogao da učini dobro za svoga bližnjega, a sam za sebe nije nikad imao nikakvih pretenzija. U tome je ležala tajna njegovih velikih uspjeha, uslijed čega su se ga protivnici bojali, a njegov ga je narod obožavalo.

Bio je ne samo duboko prožet nacionalnom sviješću i vjeran svome rodu, nego je bio i uvijek pravedan i objektivan prema svima je vakome, prijateljima i neprijateljima. Baš zato je njegova borba za prava našeg čovjeka u posljednjim decenijama prošlog vijeka pa sve do početka svjetskog rata, u današnjoj Julijskoj Krajini, bila ne samo nacionalna borba, nego i borba za socijalnu pravdu, borba potišteneih i bezpravnih Slovena protiv ostataka austrijske i bivše venecijanske oligarhije.

Njegova borba za prava Hrvata i Slovence u Istri i Julijskoj Krajini, bila je istovremeno borba za čovječanska i gradjanska prava bezpravnih i potišteneih, kao i borba za uskrs Slovenstva i njegovu ravнопravnost sa Germanima i Latinima.

Bio je u tome vjeran naslijednik velikog Dobrije i Vitezovića, vjeran drug i saradnik Mandića, Laginju, Trinajstića, Kurelića, vjeran drug i saradnik Nabergoja, Rybara, Gregorina i drugih naših narodnih pravaca i narodnih vodja.

Ti naši prvaci na teritoriji današnje Julijske Krajine stvorili su već decenijama prije svjetskog rata primjer prave Jugoslavije: Slovenci, Hrvati i Srbi su u potpunosti harmonili i najljepši bratskoj ljubavi složno radili i žrtvovali za zajedničke ideale; nikakve razlike nije nikad bilo među nama, bili smo si zbilja prava braća. Bilo je čisto naravno, da je medju ostalim Hrvat Spinčić pretdjedavao slovenačkom političkom udruženju »Edinost« u Trstu. U ovakovim prilikama razumljivi su veliki uspjesi, koje smo pred rat postizavali u Trstu, u Istri, uspjeli, koji su zadivili naše prijatelje, a preplasili Talijane i Nijemece.

Kolika ironija sudbine! Baš ta »Jugoslavija u miniaturi«, čim se je stvorila prava velika Jugoslavija, morala je da plača račun ujedinjenja ostale svoje braće, i ostala je izvan okvira one države, kojoj pripada po etnografskim, ekonomskim i geografskim principima, kao i po volji ogromne i diplomatski karakter, što se vidi i u »Razvodu Istarskog«.

Poslije rata 1919. godine, Vjekoslav Spinčić pokušao je još posljednji napor, da spase svoju Istru i da je privede u zagrljavajuće Jugoslavije. U tu svrhu organizuje ekspediciju jedne naročite deputacije Čanova Privremenog Narodnog Predstavništva — svih njegovih članova iz okupiranih krajeva — u Pariz na mirovnu konferenciju, da sa ličnom intervencijom kod mjerodavnih postignje pravilan rezultat. Smatram za veliku sreću što sam mogao biti sekretarom one deputacije, kojoj je pokojnik bio dostojni vodja. Razočaran smo se vratili iz Pariza: naš glas se nije čuo, jer nije bio u skladu sa interesima velikih sila i njihovog »sacro egoismo«.

Dne 6. septembra 1930. g., kad su na Banjici zamjenjene našim pukovima dodata danje slavom ovjenčane zastave novim jugoslovenskim trobojkama, došao je pokojnik u Beograd, da učestvuje u toj proslavi. Na večer toga dana naše emigrantsko udruženje Istra-Trst-Gorica priredilo je poseban prijem svojim počasnim članovima Vjekoslavu Spinčiću i dr. Dinku Trinajstiću. Onda smo doznali za bazovičku tragediju, koja je bila u jutru tog istog dana. U strogoj ozbiljnosti i teškoj atmosferi redali su se govor i mnogih učesnika. Najvatreniji su bili govor prof. Spinčića i dr. Miće Anića. Obojica su se već pridružili herojima iz bazovičke tragedije...

Kod uspomene na sve ovo možemo spomeni i ponosno da kažemo: ne plaći Istru! Ne tugui narode! Narod, koji je dao Spinčića, Mandića, Laginju, Rybara i toliko

druge narodne vodje, ne može da propade. Zemlja, koja je dala heroje Gortana, Bidovca, Marušića, Miloše, Valenčića, nije »tužna«, nije »sirotica« Istra, ona je zemlja heroja, zemlja ponosa, neoborive vjere, ne-pokolebljive sile i upornosti protiv nepravde, zemlja budućnosti i pobjede. Usponena na te naše velikane mora samo da nas hrabi, da nam da nove snage, nove vjere.

Zavjetujemo se, da ćemo i mi, kao i oni, raditi neumorno, ustrajno, predano, pozitivno, sa svjetlim idealima pred očima i sa nepokolebljivim vjerom u budućnost do sigurne i konačne pobjede.

Kad je dr. Čok završio svoj govor »Obilić« je intonirao veličanstveni »Svjeti Bože«.

Svi su prisutni ustali i pobožno su slušali ovu himnu pokaja.

Govor dr. Dinka Trinajstića

Bura od aplauza dočekala je pojma našega Trinajstića. Sam, vrlo uzbudjen, teško je mogao da govoriti o svom vjernom drugu. Njegove se riječi slušale u grobnoj tišini i izazivale uzbudjenje do suza. Drhtajućim glasom počeo je:

Gospodje i gospodo!

Rado sam došao na ovu lijepu i brojnu manifestaciju u spomen moga druga, prijatelja i vodja Vjekoslava Spinčića. Rado sam došao u Beograd, u nekadašnju prijestolnicu naše Srbije, u prijestolnicu Jugoslavije, jer se ovde danas ovom manifestacijom odaje priznanje čovjeku koji je radio u drugom krajtu, koji sada, nažlost (Trinajstić je vrlo uzbudjen), ne spada u našu Kraljevinu. Većim dijelom radio je Spinčić tamo, ali nažlost, njegov napor nije urođio plodom. Nemoguće je ovdje iznijeti sav njegov rad u narodu, jer je on bio i suviše velik.

Istra, krajnji branik, naš narodni posjed, pripao je našem narodu ne oružjem, jer mi nismo kurjačkog porijekla. Došao je tamo naš narod kao kulturni svijet i, stopu po stopu, motikom i radom, zaposjeo onaj dio, donio kulturu. Narod naš je očvrsnuo i zauzeo svoje položaje. Još od IX. vijeka započinje borba između našeg Slovenskog življa i tamošnjeg, tudjinskog. Ta borba, započeta tada, traje još do današnjeg dana. Naš narod je došao tamo ne da grabi, nego da radi. Taj narod je bio vremenima razdijeljen na razna gospodstva, pa ipak je živio svojim narodnim životom. Kad bismo pogledali povijest, vidjeli bismo, kako se u pojednim momentima pojavljuju naši ljudi i kako se god. 1848. odaziva narod na poziv Ljudevit Gaja. Naš je jezik poprimao zvaničan i diplomatski karakter, što se vidi i u »Razvodu Istarskog«.

Nije bilo narodnih škola. Prva je bila Riječka gimnazija, koja je počela da širi svjetlo u našem narodu. List »Narodni Slog« čitalo se u najzabitljivim seljačkim kućicama, nju su čitali i pastirji pasući svoja stada.

U našem narodu nije bilo organizacije, da bi se demonstriralo protiv Italije, pa da se tako spekulira i sa mrtvima. Za Spinčića kaže, da je bez sumnje bio jedan od najupornijih propagatora slavizma u Istri, prije »oslobodjenja« od strane Italije. Ali, kaže »Piccolo«, ovu komemoracija organizirao je Beograd, da bi odvratio pozornost javnosti s teških prilika, koje u Hrvatskoj vladaju. Demonstracije protiv Italije organiziraju vlast, da bi svratile pažnju nezadovoljnog pučanstva u Hrvatskoj na drugo polje. Nastavlja se slijanje mržnje prama Italiji na onaj način kako je to činila Austrija. U tom članku »Piccolo« medjutim kulmen je dosegnut ovom rečenicom:

»All mi ne vjerujemo, da bi monsinior Spinčić, da je živ dozvolio, da služi ovako žalosnoj igri, protiv svog naroda i svoje vlasti.«

»Piccolo« kaže u tom članku za komemoraciju, da je to »naiveća uvrijeda pokojnom Spinčiću«.

Interesantni su ovi detalji, da se vidi sva zloba ili ignoracija fašističke štampe. Čini se, da je »Piccolo« u svom bijesu za boravio, tko je bio Spinčić. Taj je list za boravio i Spinčićev politički testamenat i sve drugo o pokojniku. Ili je pak namjereno stvari ovako preokrenuo. I to je moguće, jer fašistička štampa obično izvrše činjenice onako, kako joj konvenira. Izgleda naime nemoguće, da o Spinčiću u redakciji »Piccolo« nemaju točnih informacija.

Narodna skupština klanja se heroju Vjekoslavu Spinčiću. Slava mu!

Gовор Josipa Mohorovičića
imao je zadatak da očrta Vjekoslava Spinčića kao velikog Istarskog borca. On je bio inkarnacija svoga kraja, rođenog Kastava. Govornik kaže, da je on vjerovao u sebe i u svoj narod i taj ga je narod digao na površinu. Vlast ga je šikanirala i progona ipak on nije surao. Govornik se osvrće na pisanje talijanske štampe, koja govorila, da je Spinčić bio prvi koji se nije htio služiti tajtim jezikom na porečkom Sarbu.

Upućuje nekoliko toplih riječi pok. Spinčiću, kome imamo da zahvalimo, što se na trnovom vjenцу Istru, Trsta i Gorice blistaju kao svjetli rubini imena naših žrtava.

Dr. M. Dragić
govorio je u ime Saveza Sokola Kralj. Jugoslavije. Njegov vatreni govor slušan je vrlo pažljivo i sa velikim interesom. Govorio je o Spinčiću kao velikom jugoslovenskom veteranu, sa velikim poznavanjem naše historije i lječnosti Vjekoslava Spinčića kao i njegovog rada. Zatim su govorili u ime Kola Srpskih sestara gdje Pešić, u ime Jadranske Straže g. Lukić i u ime Narodne Odbrane

g. dr. Ivo Mogorović
čije su isklesane riječi lapidarno prestatvile veličinu narodnog borca. Nakon svega, »Obilićev« muški zbor otpjevao je monumentalno muzičko djelo »Jugoslavenski«.

Komemoraciju je zaključio dr. Čok sa: »Vječna mu pamjat!«

KOMEMORACIJA V.J. SPINČIĆA U ZAGREBAČKOM GRADSKOM ZASTUPSTVU.

Vjekoslava Spinčića komemoriralo je na svojoj posljednjoj sjednici zagrebačko gradsko zastupstvo. Govorio je gradonačelnik g. dr. Krbek. — Isto tako komemoriralo je pokojnika i varaždinsko gradsko zastupstvo.

KOMEMORACIJA I MISA ZADUŠNICA ZA POK. PROF. VJEKOSLAVA SPINČIĆA U SUŠAKU.

Jugoslovenska Matica u Sušaku daje u subotu dne 24. 0. m. u 7. i pol sati služiti misu zadušnicu u crkvi sv. Križa, a u nedjelju 25. 0. m. priređuje svečanu komemoraciju u 10 sati prije podne u dvorani kina.

KOMEMORACIJA U MARIBORU.

Društvo »Nanos« in »Jadran« priredita je četvrtak 22. t. m. ob 20. u zvečer u maloj dvorani Narodnega doma komemoraciju po pok. Spinčiću. Predaval bo notar g. dr. I. Sorli, ki je velikega narodnega delavca in borca prav dobro poznal. Na sporednu so tudi deklamacije in pevske točke.

FAŠISTIČKA ŠTAMPA O BEOGRADSKOJ KOMEMORACIJI V. SPINČIĆA

»Piccolo« kaže, da je komemoracija najteža uvrijeda pokojnom Spinčiću.

VELIKI USPJEH AKADEMIJE DJAČKOG INTERNATA

Afirmacija istarske mladosti. — Uspjeh programa. — Oduševljenje u publici.

Akademija istarskog internata imala je sjajan uspjeh. Mnogo veći, glavniji i spontaniji nego što se moglo i smjelo očekivati — kraj poznate naše skromnosti, kojoj je u stanovitoj mjeri bila pridružena pomalo i izvjesna skepsa. Uspjeh akademije, već od prve točke razbio je svaku malodušnost — i na licima sviju sudjelujućih kao i kod publike rastao je zanos i volja, kod prvih da se dade maksimum izvedbe — kod publike opet da program prime s interesom, s užitkom koji je nametao elan i požrtvovnost mladih protagonisti na pozornici, u pojedinačnim i skupnim izvedbama, koje su se redale jedna za drugom, svaki put kao malena nova senzacija, nov doživljaj za sve prisutne.

Bio je to u prvom redu uspjeh najmladje generacije, uspjeh istarske mladosti (kako je već netko rekao) dokaz zrelosti i odgoja naše srednjoškolske omladine, koja je te većer bila subjekt zbijanja, središte interesa. Naši najmladji te većer ne samo da su svojom solidnom izvedbom programa posvema ispunili nego su i nadmašili očekivanja. Priznanje koje je iskazala publike te većeri u neobičnoj razdraganosti i oduševljenju, ide u prvom redu našu mladost koja je pokazala da u njoj, u njezinu mladosti i njenom iskrenom zanisu počivaju mnogi pravi dosad nažalost dovoljno neocijenjeni i neiskorištavani elementi, za koje su potrebne samo spremne ruke onih kojima je mladost povjerenja, da ta mladost izbací vrednote, zdrave i pozitivne, koje su značajne i važne za njezin daljnji odgoj i razvitak, ali i više — te njihove mladeničke vrednote mogu već i sada biti takve da iz naše mladosti učine važan i šastavni pomoći dio u radu koji ima za cilj što jaču, snažniju afirmaciju današnje Istri u vanistarškim redovima. S te strane, izvedba i izvadjači programa ove akademije ulijevaju ne samo zadovoljstvo nad postignutim uspjehom nego i povjerenje, nadu za daljnji rad.

Za uspjeh akademije jednako su zaslužni svi izvadjači. Tiče se to pjevačkih zborova, ženskih i muških gimnastičkih odjela, onih mladih kao i odraslih, skupina kao i pojedinaca koji su deklamirali pjesme. Ako bi se moglo stogod možda primjetiti posljice nesumnjivog uspjeha svake točke, onda naša primjedba može značiti jedino to, da su izražajne mogućnosti mladih interpretatora još veće nego su na akademiji iskočile. To na pr. vrijedi u slučaju Ermana (stihovi Mate Balote) vrlo darovite i upotrebitive sile, što je već u par navrata dokazao... Ne smije se kod ocjene izvedbe mimoći trud i zasluga onih koji su uvježbali program — no o tom je više govora u nastavku referata kod pojedinih točaka.

Priznanje ide i sastavu programa. Ako smo istakli odlike izvedbe, mora se priznati također da zaslugu za uspjeh kod publike treba pripisati i programu. Ako je program odgovarao ukusu publike iz prvih redova, mora se istaknuti da je bio vrlo bliz duši i shvaćanju najšire naše istarske publike. Pjevačke točke, od tih dvije istarske od Brajce — jedna sentimentalno-tuguljiva druga koračnica, i šaroliko izražajna, melodijozna a po tekstu šaljiva Lhotkina: Hrvatski svatovi — zanijele su publiku. Originalni duet Erman-Tanković sa pučkim pjevanjem bio je za goste novum, a našu publiku, brojno zastupanu na akademiji, prenio je u rodna mjesto, u večernje raspoloženje našeg istarskog sela. Gimnastičke točke dozvali su joj u pamet akord predratnog školskog bujnog života u Istri. I nije onda čudo da je zanos, oduševljenje izbjalo spontano, od srca, da su padale ograde konvencionalne razdraganosti i da je cijela dvorana osjećala u sebi jednodušno zadovoljstvo. Poklici: Sjajno, divota! mijesali su se sa konstatacijom: Biće je sve baš onako, kako gre, sve iusto kako je bilo triba.

2. r.

Mjesto dalnjeg svojeg izvještaja prenosimo ono što je o prirebi napisao popularni zagrebački reporter »Enes« (g. Nikola Smolčić) u »Novostima«. Njegov je izvještaj interesantan, već i potome jer se iz njega vidi kakav je utisak akademija ostavila na njega. Neistranina. Evo tog izvještaja gotovo u cijelosti:

U Zagrebu, 18. juna. Akademija istarskog internata, koja je održana sinoć u dvorani u Bogovićevoj ulici, bila je zaista vanredna, osobita priredba. Njen uspjeh? Odlični istarski književnik g. Ante Dukić je, sav razdragan, oduševljen uskliknuo: »Sjajno! Divota! Sve iznad svakog očekivanja. Iznenadjenje za iznenadjenjem! Nezaboravno!« Dojmovi i svih ostalih, — dupkom pune dvorane Istrana sviju staležu i zagrebačkog gradjanstva, — bili su tako duboki i silni, da će zaista cestati nezaboravni, neizbrisivi. Vjerujete, rijetko je kad vidjeti, da bi se izvadjanje programa jedne akademije pratilo tako živim i napetim interesom; — teško je, skoro bismo rekli nemoguće zamisliti

srdačniji toplji, iskreniji kontakt između slušateljstva i izvadjača, nego što je sinoć bio izmedju istarske omladine i slušateljstva; — i malo se kad vidi, da bi baš kod svih učesnika, od prvog do posljednjeg čovjeka, program akademije i njegova izvedba tako spontano izazvali onaku neodoljivu pljuvu zanosa, oduševljenja i ganuća, kavku smo sinoć vidjeli i osjetili. Masa od više stotina duša slika se u jednu dušu, da urnebesno kliče i plješće, da odrjava svim svojim bićem — u znak sačasnosti, jednake vjere i nade... Tu silnu snagu i ljepotu sinoćne priredbe dala je istarska mladost — njeni srce i njen polet, njeni ljudi za — Istru!.. I njeni vjera.

Otkad postoji u Zagrebu istarski internat, ovo je njegova prva javna priredba. U posljednje vrijeme zavladao je u ovoj ustanovi novi duh. Provedene su reforme u duhu savremenih pedagoških načela. Na upravu zavoda došao je profesor učiteljske škole g. Josip Demarin, odličan pedagoški stručnjak i čovjek velike kulture duha i srca, te poznati nacionalni borac ne na riječima nego na djelima. U izvještaju spominje se zatim kuratorij zavoda kome stoji na celu Dr. Fran Brnčić. Ekonomiju zavoda vodi stručnjak g. Frane Poščić, bivši ratni dobrovoljac.

(Žensko odjelenje u Zavodu vodi gospodja Antica Škarpa, iz Istri, vrlo spremna i savjesna, s mnogo razumjevanja za istarsku žensku omladinu. — Op. ur. Istra.)

Dalje se kaže: U prvim redovima dvorane u Bogovićevoj ulici bili su sinoć: zastupnik bana g. prof. Fabijanović, zastupnik komandanta armije g. general J. Damjanović, komandant savezne divizijske oblasti general M. Bodl, gradski načelnik g. dr. Ivo Krbek s gospodnjem, pročelnik kuratorija istarskog internata g. dr. Fran Brnčić s gospodnjem, predsjednik Društva Primoraca g. banski inspektor Juraj Kučić, predstavnice Jugoslovenskog Matice gg. Micić i Baš, predstavnici »Istarskog doma«, članstvo Istarskog akademskog kluba, tajnik Društva Sv. Save g. Andrijašević, predstavnik učiteljskog društva »Jedinstva« g. Pestić, u ime Podmlatka Crvenog Križa g. Zaninović, zastupnici Jugoslavenskog novinarskog udruženja sekcije Zagreb i dr.

Odmah je zapaženo da se među publikom nalazi Barba Rike, popularni naš omladinski i nacionalni pjesnik g. Rikard Katalinić-Jeretov, te odlični istarski književnik g. Ante Dukić. Obojica su bili predmetom opće pažnje i iskrenih simpatija.

Rekomendo: dvorana je bila dupkom puna — bolje reći premalena. A bila je ukrašena likovima svetim svakom Istraninu: Dobrlja, Laginja, Mandić, Spinčić, Neumrlj duh lebdio je nad ovim narodnim skupom ljudi, otjeranih s rođene grude, koji su nosili ovaj čas u svojim grudima samo jednu ljubav i jedan za-vjet...

U 9 sati usred najveće tišine, izreče simpatični

direktor internata g. prof. Demarin pozdravni govor.

Govorio je tako toplo, lijepo — da se upravo gutala svaka njegova riječ. »Iznenadjeni smo i razdragani vašim mnogobrojnim posjetom. To je najbolji dokaz, koliko vam na srcu leži dobrobit naše istarske omladine.

To je znak duboke ljubavi prema Istri i žive vjere u bolje dane pobrlijene i nesretne zemlje naše.«

Ove riječi su elektrizirale publiku i u znak da takva vjera postoji, digne se orkan odobravanja. G. direktor zatim polimence i redom pozdravlja odličnike. Zahvaljuje zatim prestatvincima Škola, u koje polaze istarski pitomci i pitomice, pozdravlja kuratorij Djačkog internata, predstavnike raznih kulturnih i nacionalnih ustanova i društava, napolon sve Istrane i ostale gradjane. Posebno ističe pjesnika Barba Riku, koji je za ovu priredbu ispjevaо prigodnu pjesmu, a publika burno pješe. Priopćuje i brzojavku odličnog istarskog književnika g. Viktora Cara Emina, te direktora krčke gimnazije Nakića-Vojnovića, koji želi akademiji najbolji uspjeh. Zahvaljuje toplo svima, koji su na bilo koji način pomogli da se ova akademija održi. Napokon izražuje sređenu hvalu svima, koji moralno i materijalno podupiru ovaj toliko potrebeni zavod. Naš je program skroman — nastavio je g. direktor Demarin — to su prvi rezultati našeg rada od nekoliko mjeseci i mi se nadamo, da će naša mladost u nedalekoj budućnosti da stvara i pruža nešto bolje i jače. Mi istupamo danas prvi put pred javnošću i nemamo nikakvih umjetničkih pretensiona, nego nam je cilj da pokažemo da se u našem zavodu radi na kulturno-

prosvjetnom polju izvan škole. Preuzeši upravu internata početkom II semestra ove školske godine uočio sam, da su zavodu potrebne reforme, koje treba provesti u duhu savremenih pedagoških zahtjeva, te u svrhu da se naša mladež uputi pravcem zdravog nacionalnog uzgajanja. Osnovali smo pjevački zbor, održavaju se kulturno-prosvjetna sijela, omogućili smo djacima da polaze sokolsku gimnastiku i igralište. Kod djaka se razvija aktivnost i samorad, kult Istre gaji se uvelike, sve to u pravcu da se uređi nacionalni, moralni i estetski uzgoj, te da se uspjeh u školi popravi.

Naročitu pažnju treba posvetiti uzgajanju istarske mladeži zbog nasih specijalnih prilika i potreba.

Našu djecu upoznajemo na sijelima s duhovnim i kulturnim vrednotama našeg naroda i s njegovom historijom nadahnjujemo ih vrlinama naših preporoditelja i vodja: Dobrile, Spinčića, Mandića i Laginje, predočujući im strašnu golgotu naše uže domovine. Oni treba također da znaju da su se i Istrani borili, i perom i mačem, za ovu državu i kao jugoslovenski ratni dobrovoljci i stradajući po zatvorima. (Pljesak).

Svjesni smo si velike odgovornosti i teške misije koja nam je povjerena ali mi vjerujemo, da će naše iskreno i često nastojanje urodit plodovima. Najbolji dokaz da smo krenuli pravim putem je poboljšani uspjeh naših djaka u školi i rad na kulturno prosvjetnom polju koji će se pokazati i na današnjem priredbi.

Naša je dužnost da uzgajamo značajne ljudе, buduće pobornike za pravdu i čestite nacionalne ideale. (Pljesak). U čvrstoj vjeri i zdravom optimizmu da se sinuti bolji dani ne samo našoj Jugoslaviji nego i našoj tužnoj i porobljenoj zemlji, uzgajat ćemo našu djačku omladinu koja će biti spremna na svaku žrtvu: za našeg Kralja i veliku Jugoslaviju.

Još se pravo nije sleglo odobravanje, a zavjesa se rastvori. Na pozornici se ukaže neočekivana silka: pitomice internata u istarskoj narodnoj nošnji, a iz nih pitomci. I svi zajedno, skladno i oduševljeno zapjevaju jugoslovensku himnu.

Dječak Kirac iz Medulina je zatim recitirao »Naš pozdrav« od Rikarda Katalinića Jeretova. Snažne patriotske riječi, zavijene u pjesničko ruho, koje je satkao naš majstor Barba Rike, unesle su duboku uzbudjenost i potresenost. Efekt je bio tim snažniji, što je dječak vrlo pravilno izgovarao pjesničke stihove i izvrsno naglašavao riječi, što inače nije uvijek lako postići kod Primoraca.

Na pozornicu je opet došao mješoviti zbor pitomica i pitomaca i otpjevao pjesmu »Mažurano moja«, koju je spjevao J. A. Kraljić, a uglazbio M. Brajković. Njezina, tužna ova popjevka, donesena po istarskim narodnim motivima, veoma se dopala publici i zbor je ubrao oduševljeni aplaus.

Nastup pitomaca Sokolica, koji priпадaju vrlo agilnom Sokolu III. (istarskom Sokolu) bio je odmah pozdravljen pljeskom. Uz pratnju glasovira izveli su dobro, skladno lijepe proste vježbe za veliki ljubljanski sokolski slet. Uvježbalo ih je načelnik Sokola III. g. Štromat.

Mila djevojčica Zlata Flego, učenica I. razreda gimnazije, sa toplim je shvaćanjem recitirala »Ne kloni majko« od J. A. Kraljića.

Sređano je bio pozdravljen nastup pitomica Sokolica, koje su vrlo lijepo izvele vježbe za ljubljanski slet. Uvježbala ih je gdjica Sulčić-Rener, načelnica Sokola III.

Osobiti dar za recitacije pokazao je Mladen Lokar, uč. 3 razreda II klasične gimnazije. Dok je recitirao »U noći« od J. A. Kraljića, tako se uživo u dramatske momente pjesničke vizije povratka u domovinu, da je izazvao ne samo sveopće udivljenje, nego i urnebesno odobravanje. Kad pljesak nije prestao, dječak je još nadovezao »Prste k sebi, izazvavši izvrsnom deklamacijom patriotskih stihova ponovno silno odobravanje.

Učenik 7 razreda treće realne gimnazije Erman upravo savršeno recitirao je dvije pjesme Mate Balote, i to u hrvatskom pjesmu »Lipi ticić, punu topline, pa »Sipe plava«, više epsku pjesmu u južno-istarskom narječju (ikavštini). Obje pjesme su se tim više dopale, što obraduju život istarskog seljaka.

Veoma su publiku raspoložile i razdragale istarske seljačke, pučke popjevke u dva glasa. Već u času, kad su se dva pitomca (Erman i Tanković) pojavila na pozornici u narodnoj nošnji, prešao je dvoranom val radosti. A kada su zatim čisto originalno zapjevali istarsku seljačku pjesmu, zavladalo je dvoranom neiskazano opće veselje! Kad su pitomci svršili publika je, vanredno raspoložena, burno pljeskalica i još burjuje klicalica: »Još! Još!« I zapjevali su sad »Zaspal Pavle«. No još ni to nije moglo zadovoljiti publiku, pa su pitomci zapjevali u dva glasa: »Mala Mare ne

ženi mornare«. Ove su popjevke bile interesante i za muzičare obzirom na staru istarsku ljestvicu, u kojoj su pjevane. — Još je lijepo raspoložio publiku mješoviti zbor sa svatovskom popjevkom od Frana Lhotke o debelom kumu (Hrv. svatovi). Tako se dopala da ju je zbor morao opetovati.

Naročito i osobito se dopala simbolička vježba uz pjesmu »Vrbniče nad morem« od Frana Svarcvalda, koju su sjajno izveli pitomci Sokoli, uvježbani od g. Viktora Jurčića, predratnog sokolskog radnika iz Pule. Ove vježbe su bile tako blizu duši Istrana i Primoraca uopće, jer imitiraju razne kretnje mornara na moru, veslanje, valove itd. Vježba svršava simboličkom slikom: mornar visoko uzdigнут, gleda u daljinu, a zbor u pozadini pjeva »Tamo daleko, daleko kraj mora, Istra vas naša zove. Sokoli dodjite!«

Dražesna je bila predzadnja točka. Učenik 4 razreda osnovne škole malo Ivica s lijepim je razumjevanjem recitirao pjesmu Rikarda Katalinić-Jeretova: »Slobodnoj braći«, a zatim je bio stakao slobodan, da je — nadovezao i jednu svoju pjesmu »Oj Jadrane!«. Naravno, da je mali pjesnik bio pozdravljen sa najvećim simpatijama.

Vrlo uspješna priredba završena je istarskom himnom »Predobri Bože«, koju je zanosno pjevao mješoviti zbor pitomaca pod vodstvom g. prof. Milana Gortana. Publika je istarsku himnu salušala pobožnom tišinom i na koncu frenetički pljeskala.

Moramo još spomenuti, da je pjevao vježbalo prof. Milan Gortan, nastavnik i realnoj gimnaziji, koji se lanjske i ove godine najviše istakao kod natjecanja srednjoškolske omladine u pjevanju. Ma da je samo par mjeseci držao vježbe s pitomcima i pitomcama internata, ipak izvedba njihovih točaka na programu ove akademije bila je precizna, dinamički dobro izradjena; pjevaci su pjevali s razumljevanjem i može se reći, udovoljili svim muzičkim zahtjevima. Jednako moramo istaknuti vanredan uspjeh pitomaca kod izgovaranja stihova, naglaska riječi i naglašivanja misli, što je zasluga direktora g. Demarca.

Publika se razisla, ponjevsi sobom zaista dragu i nezaboravnu uspomenu na ovu prvu akademiju istarskog internata, koja je tako sjajno uspjela.

ŠTAMPA O NAŠEM LISTU

»Slovenija«, tjednik, koji izlazi u Ljubljani, u svom broju od 16. juna piše o našem listu ovo:

RAZGRANIČENJE CRKVENIH ADMINISTRACIJA U JULIJSKOJ KRAJINI

Značajno pisanje katoličkog lista »Idea del Popolo«

Trst, juna 1933.

Kako smo u svoje vrijeme već javili, 10. februara ove godine Papa je izdao posebnu bulu, kojom se uređuje pripadnost nekoj župi i dekanatu uz granicu u Julijskoj Krajini. Bilo je naime crkva, koje su i dalje ostale u formalnoj pripadnosti biskupijama, koje su izvan granica Italije. Tom bulom uređuje se razgraničenje između biskupija Videmske, Celovečke, Ljubljanske i Trščanske.

Sad, 11. o. m. došao je u svojstvu papinskog izaslanika videmski biskup Bogor u Gorici i posjetio je Sirotiju, administratorku goričke nadbiskupije, da mu preda originalnu Papinu bulu o razgraničenju. — Uz bulu predao mu je i dekret o izvršenju odredaba, koje bula zadrži.

Ta bula kaže, da će od 1. jula ove godine dekanat Trbiž, koji je do sada pripadao biskupiji u Celovcu (Koroška, Austrija), pripadati videmskoj nadbiskupiji. — Isto tako pripadat će od sada i župa Fužine, koja je pripadala dekanatu u Radovljici, u ljubljanskoj biskupiji, videmskoj nadbiskupiji, i to trbiškom dekanatu. Iz ljubljanske biskupije otkidaju se i dekanati Idrija i Vipava i pripajaju se goričkoj nadbiskupiji. Dekanat Postojna, koji je do sada pripadao ljubljanskoj biskupiji pripaja se trščanskoj. Dekanati Vipava i Idrija prestavljaju onaj teritorij, koji je prije pripadao administrativno austrijskoj provinciji Kranjskoj, a koji je u crkvenoj administraciji od 1919. bio provi-

zorno administriran od goričke nadbiskupije. Od goričke nadbiskupije bio je provizorno administriran i dekanat Postojna, koji je pripadao uvjek trščanskoj pokrajini, a sad će spadati i crkveno pod Trst.

U povodu ovog razgraničenja piše »Idea del Popolo« katolički tjednik, koji izlazi u Gorici, od 17. o. m., da se tim papinskim aktom zatvara jedan period neosnovanih sumnja, nesigurnosti i — nada. Granice crkvene administracije u Julijskoj Krajini su definitivno određene. Neće više biti uskršavanja starih nada. Sveta Stolica još je jedamput pokazala svoju tisućogodišnju mudrost, svoj ravan pravac i svoj duh prilagodjivanja u smislu saglasnosti s civilnim vlastima Italije. Sad će pripojene župe biti u dvostrukom znaku Rima...

BISKUP FOGAR NA KRASU VELIČA DUCEA, KOJI SE BRINE ZA KRAS..

Trst, juna 1933. — Trščanski biskup Fogar, bio je prošle nedjelje u Bazovici, Gropadi i Trebušu. U Trebušu je bio dočekan od fašista i prošao je kroz špalir balila, koje je blagoslovio. Tako piše »Piccolo«. U crkvi je misio i održao propovijed, u kojoj je veličao novu Italiju. Obavio je sv. Krizmu i pošao je u Casa Balilla, gdje je bio na fašistički način dočekan. Tu je održao govor, u kojem je istaknuo veliku pažnju koju Mussolini Duce ukazuje Krasu. Fašisti su njegove riječi dočekali s aplauzom, a nefašisti, koji su ih možda čuli, sa čudjenjem.

AKCIIONI ODBORI ZA UNIVERZALNOST RIMA

Nova organizacija talijanskog imperijalizma

Trst, juna 1933.

Na kongresu talijanskih ratnih dobrovoljaca i članova komiteta za dalmatinsku akciju, održanog 30. oktobra prošle godine u Genovi, bio je osnovan »imperialistički savez«, koji je po intencijama Evgrena Cosełscog trebalo da obuhvati sve nacionalističke i redentističke organizacije u Italiji i da, u jednom širem okviru omogući učestvovanje u imperialističkom radu ne samo dobrovoljicima i Dalmatinicima, nego i svima onima, koji se odusevljavaju takozvanim mediteranskim planovima fašističkog imperializma, u kome je jadranско pitanje samo dio takozvanih sredozemnih aspiracija. Kongres u Genovi bio je vrlo živ i neobično bučan. Cosełchi je, da umiri duhove, govorio, da se ekspedicija za Dalmaciju ne može da preduzme bez velikih ratnih priprema i da su jačanski rivendikacije fašizma samo dio velikih fašističkih težnja, koje su upućene u azne pravce Sredozemnog mora. Osnivanje imperialističkog saveza, bilo je najdražnije pozdravljeni i dočekano od strane svih udruženja ratnih dobrovoljaca i Komiteta za dalmatinsku akciju. Ovo oduzvijenje došlo je do najjačeg izražaja priklom takozvane Bajamontijevе proslave u Italiji. Kao što se zna, ova proslava bila je organizovana protiv splitskih svečanosti povodom desetogodišnjice narodne pobjede u splitskoj opštini.

Krajem aprila o. g. održan je u Livornu

novi kongres članova dalmatinskih komiteta i udruženja ratnih dobrovoljaca. — Izvještaji sa ovog kongresa bili su mnogo umjereni nego izvještaji sa kongresa iz Genove. Izgleda čak, da su predstavnici fašizma našli, da je organizacija »Imperialističkog Saveza« nezgodna i da previše otkriva prave ciljeve fašističke politike, pa je Cosełchi na kongresu u Livornu predložio, da se osnuju »Aкционi odbori za univerzalnost Rima«. U ovim odborima trebalo bi u prvom redu da budu začlanjeni svi ratni dobrovoljci i svi pristalice Komiteta za dalmatinsku akciju. I ova inicijativa Eugenija Cosełscog bila je srdačno dočekana i pozdravljena od strane svih pomnenih organizacija, tako da »La Volonta d'Italia«, glavni organ dobrovoljaca, koji još uvijek u podnaslovu nosi naziv: »Imperialistički nedjeljni list«, objavljuje u broju od 28. maja 73 pozdravna telegrama glavnog odbora ratnih dobrovoljaca i komiteta za dalmatinsku akciju, u kojima se pozdravlja osnivanje »Aкционih odbora za univerzalnost Rima«. Ovi pozdravi stigli su u prvom redu od strane raznih pokrajinskih odbora i pododbora komiteta i ratnih dobrovoljaca, ali ima i nekoliko telegrama od strane nekih istaknutih ličnosti u talijanskom javnom životu. Sem toga poslanik Meresca održao je u talijanskom parlamentu jedan govor, u kome je vrlo toplo pozdravio osnivanje komiteta za univerzalnost Rima.

KAKO ITALIJA SHVAĆA PAKT ČETVORICE

Rad Komiteta za dalmatinsku akciju

Trst, juna 1933.

»La Volonta D'Italia«, Rim, donosi u broju od 28. maja opširan izvještaj o »neumornom radu sekcija i grupa Komiteta za dalmatinsku akciju i ratnih dobrovoljaca«. Tačno je komitet u Avelinu dao inicijativu za proslavu Arionta. Komitet u Bengazu, u Africi, priredio je jednu zabavu povodom odlaska fašističkog funkcionara i redentističkog Litora iz Bongazija u Rim. Litor je bio predsjednik Komiteta za čitavu Cirenaiku. Inženjer Arturo Gregoreti održao je u Bozeni konferenciju o Dalmaciji u prisustvu školske omladine, političkog prefekta i Komiteta za dalmatinsku akciju iz Bolca. Gregoreti je u svome govoru prikazao velike Dalmatince, koji su svojim radom doprinijeli veličini Rima. Venecije i nove Italije. Osvrnuo se na historijsku ulogu Dalmacije u sudbinu Jadranskog mora i prikazao rimske i venecijanske spomenike u Dalmaciji. Konferencija je primljena općim odobravanjem. Školska omladina optjevala je fašističku himnu i dalmatinsku pjesmu »El Si«.

Komitet za dalmatinsku akciju u Čezeni vrlo je aktivan. Između ostalog priredio je razne društvene izlete u cilju propagande. Redentista Oskar Maino održao je u Komu predavanje o rimskoj i venecijanskoj kulturi. Bili su prisutni svi članovi komiteta i ratni dobrovoljci. Poslije toga osnovana je sekcija Komiteta u Brunicu.

Isti Maino održao je predavanje o Jadranском moru u Meranu. I ovde je poslije Mainova govor ostanovana sekcija Komiteta, uz opće odusevljenje prisutnih i klijanci Mussoliniju i fašističkoj Italiji.

Osnivač Komiteta za dalmatinsku akciju Lambert Fabi održao je u Koridoniji govor o propagandističkom radu »modrih«. Poslije njega govorio je profesor Spiru Balas, o temi: »Dalmacija u historiji i kulturi«. »La Volonta« veli, da je ova manifestacija izazvala najveće odusevljenje.

Upravni odbor Komiteta i dobrovoljaca u Cremoni održao je sastanak, na kom je se

raspravljalo o dalnjem propagandističkom radu. Pretdsjednik sekcije referirao je o odlukama kongresa u Livornu i predložio, da se pristupi stvaranju »Aкционог odbora za univerzalnost Rima«, koji ima cilj, da ostvari ogromne zadatke fašističke Italije.

Inspektor udruženja dobrovoljaca i Komiteta Dr. Viktor Gentini posjetio je i pregleđao rad komiteta u Naoru i u Sasari,

gdje je bio svečano dočekan. Gentili je izrazio svoje zadovoljstvo zbog rada i na-

predavanja ovih organizacija.

U prostorijama Komiteta u Palermu održao je redentista Gaetano Falzona predavanje o temi: »Italija i Madjarska poslije rata«. Falzone je rekao, da se Italija mora interesovati za Madjarsku zbog istih političkih ciljeva. Pošto je objasnio ratnu madjarsku tragediju, zaključio je svoj govor željom, da Madjari dočekaju bolju budućnost, kao što im obećaje Mussolini i fašistička politika.

Članice ženske fašističke organizacije u Senigaliji poklonile plavu dalmatinsku zastavu sa tri leopardove glave Komitetu za dalmatinsku akciju u Senigaliji. »La Volonta« veli, da će članovi Komiteta promijeniti svoju staru dalmatinsku zastavu i da će znati da budu blagodarni fašističkim ženama za ovu pažnju.

U kraljevskom teatru u Torinu bila je priredjena velika pomorska svečanost u prilog italijanske mornarice. Bile su prisutne sve vlasti. Dame, članice komiteta za dalmatinsku akciju djelile su prisutnima propagandistička djela o Dalmaciji i dalmatinske značke. »La Volonta« veli, da je to bila vrlo dobra propaganda. U prisustvu mjesnih vlasti, bio je u Veneciji na svečan način otkriven spomenik takozvatom dalmatinskom mučeniku Francesku Rizmondiju.

Općinska uprava u Puli, u Istri, prozvala je jednu gradsku ulicu imenom ovoga »splitskog mučenika Rizmonda«.

Tako se, eto, u Italiji odražuje Pakt u četvero...

S CESTAMI SE FAŠISTI NE MOREJO PREVEĆ HVALITI

Koliko cest je zgradil Mussolini

Trst, junija 1933. (Agis). — Oni, ki imajo priliku, da jim lepe ceste lako koristijo, hvalijo današnji režim u Italiji zradi čudovitih del, ki so jih naredili z ureditvijo cest. Zgleda, ko da prej v Italiji in pri nas ni bilo, kot nekaj kozjih steza...

Dobro bi bilo, da si ogledamo v ta namen par suhih števil, ki bodo povedale več ko vsi komentarji. Pred fašizmom je bilo v Italiji okoli 19.000 km prvorazrednih cest. Danes jih je okoli 20.000 km. Torej je faš. režim zgradil v 10 letih le nekaj nad 1.000 km novih cest. Vsaka država, s še tako majhnim številom avtomobilov, mora in more zgraditi par sto kilometrov avtomobilskih cest v takom razdoblju. Pomisliti pa moramo, da je treba zato plačevati v Italiji visoke zneske, da je treba plačevati še posebej razne takse za avtomobilске vožnje ter, da za vsakim koton prezi »contravenzione« — kazen. In če to upoštevamo se lahko prepričamo, da je bilo narejenega zelo malo.

Edino delo izvršeno pod fašističnim režimom je popravilo 7.800 km cest. Toda tudi tu se ne smemo preveč čuditi faš. delu in velikodušnosti. Predfašistični režim je

zgradil do 17.000 km železnic, a fašistični v celih 10 letih le par sto kilometrov. Nič čudnega torej, če je šel večji del fondu namenjenega za železnice, sedaj za popravo cest.

Anglija in Francija sta izvršili v tem času veliko večja dela. Nikomur pa ne pada v glavo, da bi to proslavljal kot užvišen čin demokratičnega sistema. Nikoli ne more biti 7.800 km v diktaturi desetih let pravljjenih cest v slavo Mussolinija. O kaki »battaglia delle strade« — ne more biti govor! Tako je tudi z drugimi »battaglioni«, kar bomo skušali v prihodnjih številkah razložiti in pokazati resnično sliko faš. samohvale.

Govora je bilo tu le o avtomobilskih, oz. prometnih cestah. Povsem drugo pa je vprašanje, kaj je z faš. vojaškimi cestami. O tem si bo mogoče ustvariti točno sliko šele v bodoče, ker je vse delo danes še v teku. Gotovo pa je, da te ceste le malo koristijo prometu in so speljane povsod tako, da jih ali ne morejo ali ne smejo uporabljati drugi kot zapošleni in vojaki. Iz posameznih poročil in primerov v »Istri« se da to točno razbrati.

TAJNA MUSSOLINIJEVE FINANSIJSKE OSNOVE

Što piše francuska šta mpa o tom misteriju

Mnogi se u čudu pitaju, kako državna uprava u Italiji može da raspolaže tolikim finansijskim sretstvima i njima izvaditi tolike javne radove, autoceste, bulvare, stvarati agrarne centre za »bonifikaciju zemalja, davati subvencije brodarškim društvima, avijacijskim prugama, osnivati inozemstvu škole, uzorne konzulate itd. Odake toliki milijuni lira u te i u mnoge druge svrhe kao na pr. za izdržavanje ogromne vojske i milicije, za давanje čak vanjskih zajmova i slično. Istina je, u Italiji su porezi ogromni, ali pored toga još je nešto što Italiju u finansijskom pogledu spašava.

Etienne Fournol u svojim člancima o fašizmu u pariskom »Tempsu« osvrnu se je na ovu okolnost, pa se i on pita, kako i odake Italija smaže tolik novac. Pierre Lyautey je donekle odgovorio na to pitanje u jednom članku u pariskoj »L'Information«.

On navodi, kako je tržište lire različno od tržišta svih drugih važnih monetarnih jedinica. Lira nije u svemu slijedila ni frank, ni dollar, ni Šterling. Što stičajem prilikom, što po svojoj volji Italija se je desolidarisala od inostranstva i u monetarnom pogledu nacionizovala.

Lira ne ide u inostranstvo kao frank, Šterling i dollar.

Nakon njene stabilizacije provedene 1927 god. Italija se ukazuje kao jedna zatvorena finansijska ekonomija, zato je ona dobriem dijelom izbjegla darmaru, koji je nastao na općem novčanom tržištu. Ona je pored toga preduzeva sve potrebne mjeru, da oscilacije u tečajevima, a naročito struje uvoza i izvoza ne ugroze tržište lire.

Druge su zemlje teško pogodjene tezauracijom i nezaposlenošću kapitala. U Italiji te pojave nema i zato tamo nije bilo ni navalna na banke. Tamo je sistemom unutrašnjih zajmova uklonjena mnoga opasnost i za banke i za državu. U februaru o. g. emisija je banka u ime konsorcija banka lansirala 4.5 posto obligacije zavoda za industrijsku rekonstrukciju i upis je već drugog dana zaključen u iznosu od 1 milijard lira. Mah je nesrazmjer tih brojki videti se najbolje kad ga se usporedi s jugoslavenskim novčančnim opticajem i s brojem jugoslavenskog pučanstva. Jugoslavija na 14 milijuna stanovnika ima tek 5 milijardi i 400 milijuna dinara novčan, optacija. Proizlazi, ako se uzme da lira danas ima težaj 4 puta jači od dinara, da Italija na 42 milijuna pučanstva ima u opticaju novca u vrijednosti od 52 milijarde dinara. Prema tome omjer Jugoslavija sa 14 milijuna stanovnika morala bi imati u opticaju 17 milijarda i 300 milijuna dinara, a kad tamo ima ih samo 5 milijardi i 400 milijuna.

Iz toga se vidi da je u Italiji na raspolaganju kud kamo više novčanica nego u Jugoslaviji, pa uza sve to deficit u državnom budžetu ove će godine doseći golenu sumu od 4 milijarde lira. Sav se taj novac ulaže skoro isključivo u zemlji, pa i pored svega toga u posljednje su vrijeme porasli javni dugovi, tako da premašuju horendnu sumu od 96 milijardi lira.

Trgovinski je bilans Italije u stalnom deficitu:

ona uvozi mnogo i mnogo više nego li izvozi i sve te manjke u svom gospodarstvu ona ublažuje novcem, koji u domovinu šalju njeni iseljenici.

Kad se sve to uzme u obzir, onda počne mnogome jasan inače zagonetni finansijski položaj Italije i njen finansijski napor, naročito posljednjih godina. Drugo je pitanje hoće li taj napot moći i dalje da se održi i hoće li finansijski talijanski »misterij« moći da ukaže s vremenom na pozitivne, trajne i oponašanja vrijedne smjernice državnoga gospodarstva.

###

SOKOLSTVO ZA JULIJSKU KRAJINU

SOKOLSKO DRUŠTVO ZAGREB III RAZVILA BARJAK I PRIPREMA AKADEMIJU ZA JULIJSKU KRAJINU NA SLETU U LJUBLJANI.

Ovo sokolsko društvo koje je osnovano u maju 1930. sa zadatkom da prikupi u svoje redove u prvom redu sve Istrane, koji živu u Zagrebu, a koji nisu do tada bili članovi Sokola, u drugom redu sve ostale iskrene Jugoslove. Marlivo je radilo na svom zadatku i usprkos borbe sa raznim potreškočama, lijepo napredovalo tako da se može staviti uz bok ostalim starijim zagrebačkim društvima kao ravnopravan brat.

Zadatak je društva, osim da radi na širenju sokolske nacionalne misli, da drži budnu misao na našu zarobljenu braću i da zato, da bi se mogao ostvariti cilj toga društva, pomaže jačanje Jugoslavije, koja će znati da zaštititi našu braću izvan granica naše domovine.

U nedjelju 25. o. m. obavit će društvo razviće društvenog barjaka, kojemu kumuje brat Dr. Ivo Perović, ban Savske banovine. Na novom društvenom barjaku utkani su grbovi naših zarobljenih krajeva, a rub barjaka izradjen je od imena svih onih mesta, u kojima su bila sokolska gniazda, a koja mesta su ostala izvan granica naše domovine. Traka, koju će privезati kum na barjaku nosi ove značajne riječi: »Jačajmo Jugoslaviju. Osim ovog traka privezat će i »Istra« društvo jugoslovenskih emigranata iz Julijske Krajine u Zagrebu svoj trak u znak priznanja društvu, koje radi za iste ciljeve.

Razviće zastave obavit će se točno u 17 sati u dvorištu nove gimnazije u Solovjevoj ulici (produžena Hatzova), a nakon razvića zastave održat će se ljetna vježba, kojoj će sudjelovati i ostala zagrebačka sokolska društva te bratsko društvo Stenjevec sa vježbačima i muškim pjevačkim zborom u narodnim nošnjama. Sve vježbe pratit će vojna muzika, a osim ove bit će i fanfara bratskog sokolskog društva Zagreb I. Na ovu sokolsku i nacionalnu sjećanost pozvana su sva nacionalna udruženja iz Zagreba i okolice. Ulaz je sloboden.

Na Vidovdan 28. o. m. priredit će naše društvo u Ljubljani u okviru sletskih sjećnosti »Akademiju« posvećenu braći izvan granica Jugoslavije. Akademija će se održati u velikoj dvorani bratskog sokolskog društva Ljubljana I na Taboru u 8 sati na večer. Program ove Akademije je slijedeći:

- 1) Jugoslovenski zbori (dramatski odsječak društva »Tabora«)
- 2) Svečanostni govor (br. E. Gangl, br. Fellacher i br. dr. Čok).
- 3) Popuhnut je tih vjetar (naraštajke Sokola III Zagreb)
- 4) Primorske pjesme (pjeva mješoviti zbor Tabora)
- 5) Oslobođenje Istre (vježba muški naraštaj Sokola iz Raba)
- 6) Karel Širok: Kako je bilo Tebi, Marija, pri srcu takrat... (recitacija)
- 7) Koroške narodne pjesme (pjeva muški zbor Kluba Koroških Slovenaca u Ljubljani)
- 8) Žetelice (vježba ženski naraštaj Sokola iz Raba)
- 9) Dr. Ivo Pregelj: Ubit zvon (recitacija)
- 10) Vrbniče nad morem (simbolička vježba članovi Zagreb III)
- 11) Istranke (ritmičke vježbe po istarskim motivima izvadaju članice Sokola Zagreb III)
- 12) Oj Slaveni (alegorička slika, izvadaju članovi i članice Sokola Zagreb III).

Pozivaju se Sokoli svih bratskih društava kao i ostalo rodoljubivo građanstvo da svojim prisustvom uveliča ovu nacionalnu manifestaciju.

DRUŠTVO »ISTRÀ« I RAZVIĆE BAR-JAKA SOKOLA III.

Pozivaju se članovi društva »Istra« da što većem broju prisustvuju svečanom razviću društvenog barjaka bratskog sokolskog društva Zagreb III, koje će se obaviti u nedjelju 25. o. m. u 5 sati popodne. Priredba će se održati u dvorištu Nove gimnazije u Solovljevu ulici (produžena Hatzova).

SEKCIJA ZA MEDJUSOBNU POMOC ČLANOVA DRUŠTVA »ISTRÀ« U ZAGREBU.

Poziva se članstvo Sekcije na konstituirajući sastanak, koji će se održati u nedjelju dne 25. o. m. u 9.30 sati prije podne u društvenim prostorijama, sa slijedećim dnevnim redom:

- 1.) Izvještaj akcionog odbora o osnutku Sekcije.
- 2.) Čitanje poslovnika.
- 3.) Izbor redovitog poslovnog odbora.
- 4.) Eventualija.

Poziva se i ostalo članstvo društva »Istra« da prisustvuje ovome sastanku, kako bi se ova humana akcija raširila.

Akciono odbor.

MATURANTI MUŠKE UČITELJSKE ŠKO-LE U KASTVU IZ GOD. 1913.

Od nekolicine kolega izražena je želja, da se prigodom dvadesetgodišnjice naše mature sastanemo u Zagrebu.

Molim stoga da mi se javi svi kolege, koji žele tom sastanku prisustvovati.

Sastanak održao bi se u Zagrebu koncem mjeseca jula ili početkom augusta, te bi pozval i svu gg. profesore.

Spavanje u istarskom internatu. Trošak za basket po osobi oko 30 Din. — Uz drugarski pozdrav dr. A. Frlić, Zagreb, Beogradsku 10. III.

MOŽNOST ZAPOSLITVE BRICEV PRI LUPLENJU ČEŠPELJ V SRBSKIH KRAJIH JUGOSLAVIJE

Vak naš čovek ve, kako važen kmečki produkt so za Bosno in veliki del Srbije češplje (šljive). Na jesen so preplavljeni ti kraji po trgovci iz Avstrije in Nemčije. Pa tudi domaći trgovci so se že lotili izvoza s češpljami. Bosanske in šumadijske šljive se izvajajo v severne kraje Evrope v svezem stanju. V velikih količinah se pa tudi pravljiva in nato izvaja češpljina marmelada, takozvani pekmez.

Posebno velik obseg je zavzel izvoz s češpljami v poslednjih letih, ko se se začele baviti z izvozom posamezne srbske zemljoradniške zadruge ter podjetnješi srpski kmētje in trgovci. Brez prave prakse v izvoznih trgovin so seveda napravili polno pogreškov, konkurenčni med seboj, odpošljali dostikrat prezrelo sadje in podobno tako, da je bilo s tem kar takoj improviziranim izvozom povračeno v mnogih slučajih dosti več izgube kod pa dobička.

Zato se je ministerstvo trgovine in industrije potom svojega urada za pospeševanje trgovine ter potom centralne komisije je za sadje začelo brigati, kako bi sistematiziralo izvoz češplje iz naše države ter kako bi izvoznike češplje naučilo sodobnejših načinov pravega modernega izvozništva. Radi pobiranja tuje konkurence ter rad boljšega plasiranja domaćega produkta je začela centralna komisija za sadje agitirati med srpskim prebivalstvom lupljenje češplje na goriški način.

Skoraj že vsa leta po svetovni vojni

prihajajo v one kraje Jugoslavije, kjer dozorevajo češplje v velikih množinah slovenski izvozni trgovci iz Gorice. Sposobni in spremni izvozničari s sadjem pokupavajo v srbskih krajih velike množine češplje, jih pakirajo v zaboljih po okusu severnih evropskih trgov, ter odpošljajo na poznana trgovska podjetja s sadjem. Ti slovenski goriški trgovci s češpljami so prinesli s seboj tudi misel lupljenja češplje na goriški način. Nekateri so s tem tudi poskušali. — Toda vsi ti poizkusni so propadli, ker niso imeli na razpolago potrebnih spremnih delovnih sil za lupljenje, žveplanje, sušenje, pakiranje in odpošljjanje lupljenih češplje kot jih imajo v obilici po vaseh goriških Brd.

Na pobudo ministerstva trgovine se je

»glavni Savez srpskih zemljoradničkih zadruga« obrnil na naš emigrantski Savez s

prošnjom, da bi mu navedli imena onih naših emigrantov ali splohi naših ljudi v Julijski Krajini, ki bi bili pripravljeni lupiti češplje v srbskih krajih naše države, učiti domaćine kako se to delo vrši ter po možnosti delo in izvoz tudi organizirati.

Vak naš emigrant ali pa naši ljudje, ki se žive v Julijski Krajini, klj bi se hotel peticati z lupljenjem češplje ter s poučevanjem domaćinov v tem poslu, naj se obrne po informacije na: »Glavni Savez Srpskih Zemljoradničkih Zadruga, Beograd, Fran-kopanova 15. Odelenje za zadružnu produžu hrane.

NAŠI KOLONISTI U JUŽNOJ SRBIJI

IZ ISTARSKE NASEOBINE

Mi smo jednom pisali o kolonizaciji naših Istrana u južnim krajevima naše države. Trideset je porodica iz Istre dobilo zemlju i kuću na Crničanskom Polju, selo Dušanovac, p. Valandovo, od kojih se je več naselilo 13 obitelji. Steta što je zapelo podizanje kuća, pa se ne mogu još svih naseliti, ali nadajmo se, da će se i to pitanje rješiti na potpuno zadovoljstvo naših stradalnika iz Istre.

Pišu nam naši naseljenici, da je več pokrivenih 17 kuća, ali još nije niti jedna potpuno gotova. Mjerodavni faktori morali bi učinjati, da se to pitanje dovrši, kako bi naši naseljenici mogli biti u svojim novim domovima sretni i zadovoljni, zahvalni državi.

U pismu, koje smo primili, kaže se:

Dne 8. junu o. g. doživjeli su naši Istrani, da im je došao u posjeti Dr. Franjo Gnidovec, biskup iz Skoplja, sa svojim tajnikom gosp. dr. Fr. Ivanom Zupan. Istoga dana uveče skupili su se na isporvje, tako i djeca, kojih je biskup održao prigodni govor i ispitao ih iz vjeronauka. Gosti su spavali kod is-

tarskoga emigranta Ivana Prkačina.

Drugoga je dana u pet sati ujutro g. biskup misio i pričestio odrasle. Drugu misio je monsignor Dr. Fr. Ivan Zupan i podijelio trojici djece prvu pričest. Iza druge misije biskup je držao propovjed i podijelio osmero djece sv. Kružmu i to u kući Istranina Alberta Srbljina. Iza sv. Krizme svratili su se svi sa biskupom u kuću Ivana Prkačina. Kod obiha je misa dvorio istarski emigrant Krečko Udovljić, što je vanredno obradovalo g. biskupa, da je u Macedoniji našao našega čovjeka, koji znade otpjevati sv. misu. Biskup je pošao u svaku kuću naših Istrana, informirao se potanko o našim prilikama, sa svakim se ljubazno razgovarao, tako da je napravio dobar utisak. Pokazao je načrt crkve, koja se kani graditi. Graditi će se i škola. Dne 9. junu u 9 sati ujutro otpratili smo gosp. biskupa u Stari Dojran, gdje su gosti objedovali kod jednoga seljaka, a 10. junu podijelio je biskup sv. Potvrdu u Dojranu, pa poslije podne krenuo je po svome crkvenom poslu u Đeveljinu.

EMIGRANTSKI TABOR V BELOKRAJINI

Delo nadaljuje in zanimanje stopnjuje tako, da se bode manifestacija razvila v pravi pokret naše emigrantske misli. Nastalo je razumevanje domaćih društava, da nam skušajo s vsem pomagati k čim večemu uspjehu našeg Tabora. Da pa tudi mi pokažemo našu solidarnost pozivljamo vse emigrantska udruženja, da nam prej kot je mogče javijo svoj nastan, oziroma število udeležencev in imena delegatov.

Zdržimo se v prelepi Belokrajini, ki je tako slična našemu ozemlju, da preživimo med seboj nekaj prijetnih trenutkov v spominu na naš bezpravni narod. S svojo časno udeležbo bodimo vzor požrtvovalnega dela. Bližnja društva, kakor tudi ona iz Ljubljane in okolice vabimo, da pričnejo z delom za čim večjo udeležbo. V tem pravcu vam kličemo: »Vsi na delo za čim večji uspeh!«

GLASOVI ŠTAMPE

Restauracija Habsburgovaca i Rapaljski ugovor

Poznato je, da Mussolini mnogo radi na tome, da sjedini Austriju i Madžarsku pod vladavinom Habsburške dinastije. To mu je potrebno, da sprječi pripadanje Austrije Njemačkoj i da umanji značenje Male ante. On bi bio stvarno gospodar te nove tvorevine. Bez obzira na prošlost i na rat, koji se vodio i od strane Italije protiv Austro-Ugarske, Mussolini tako sada nastupa. U povodu novih glasova o toj Mussolinijevoj akciji zagrebačke Novosti od 20. o. m. pišu na uvodnom mjestu pod naslovom »Restauracija i Rapaljski ugovor« — medju ostalim i ovo:

»Kad je već riječ o tom uspostavljanju Austro-ugarske monarkije, u vezi s našim stavom, ne bi bilo zgorega, kad bismo Mussoliniju upozorili na jedan detalj najdaleko-sežnijeg karaktera, koji bi mogao da izazove razmišljanje. Radi se o Rapaljskom ugovoru, koji se baš ovom Mussolinijevom akcijom u korist habsburške Austro-Ugarske, gura neopaženo, Mussolinijevom zaslugom i bez obzira na kompleks versailleskih utrancenja, koja gojoto i nemaju veze s Rapaljskim ugovorom, — u fazu revizije! Dobivamo sasvim opravданi razlog, da eventualno postavimo zahtjev o reviziji toga ugovora, i da tražimo vraćanje Julijske Krajine! Ova tvrdnja nije isisana iz prsta.

Eto: u svojoj knjizi »Bratja ne prijatelji« (prema prevodu iz njemačkog izdajnika »Die feindlichen Brüder«) bivši talijanski ministar vanjskih poslova grof Carlo Sforza piše, u poglavju o odnosu Italije i Francuske, i o talijansko-jugoslovenskim odnosima, pa na jednom mjestu govori do-

litički Talijani, za to živu na našoj strani Alpi, to se moglo desiti jedino tako, što je meni uspjelo, da im razjasnim, da je za sve nas još uvijek postojala — habsburgovska opasnost i do prijateljstvo i dobrohotnost velike sile Italije zaslužuje, da se iskupi i nekojim žrtvama.«

U tom svom dijelu grof Sforza tumači značenje i praktičnu korist ovog fronta prema intencijama restauracije. Ali već je ova jedina rečenica puna historijskog sadržaja i ne može biti jasnije i riječitije rečeno, da sadašnja Italija (kojoj Habsburgovci nisu opasni) krši jednu svoju historijsku moralnu obavezu, na kojoj je sazdan Rapaljski ugovor. Nemamo li, dakle, u ovom momentu pravo, da postavljamo pred tezu o Austro-Ugarskoj Rapaljski ugovor?«

Naša kulturna kronika

PREDAVANJE O GREGORIĆU IN NJEGOVIM ZEMLJAMA

Na povabilo »Jednote slovenskih ženjev« predavala v Pragi dipl. phil. Vera Dolatalova o pesniku Simunu Gregorijevu, uvođena orisala položaj našega naroda v Julijski Krajini in končno recitirala pesem »Soči«. Praški listi so simpatično registrirali to predavanje.

Ig. Breznikar

Trgovina kave i caja. — Vlastita elektroprijelica i elektromlin za mljevenje.

ZAGREB, ILLICA BROJ 65

Telefon 7657

NA RAZMIŠLJANJE SVIMA ONIMA, KOJIH SE TIČE!

Vi primate Istru i čitate je.

Ako ste poslali već svoju preplatu za čitavu godinu 1933 ili bar jedan obrok, vam zahvaljujemo.

Ako pak primate list, a niste za ovu godinu podmirili niti jedan dio preplate, vi ne samo da niste učinili ono što bi moral, ne samo da ne podupirete list, koji je potreban, jer je jedini list našega naroda pod Italijom, nego naprotiv. Vi škodite našim nastojanjima, otežavate naš rad, ugrožavate opstanak našega lista.

Stupite iz reda pasivnih i štetnih u red aktivnih i korisnih prijatelja naše stvari.

ONE, KOJI SE NA SVE NAŠE OPOMENE NE JAVLJAJU

a duguju znatne svote upozoravamo, da ćemo ih predati advokatu. Moramo to učiniti u interesu lista, koji se baš njihovu krvljom nalazi u opasnoj situ